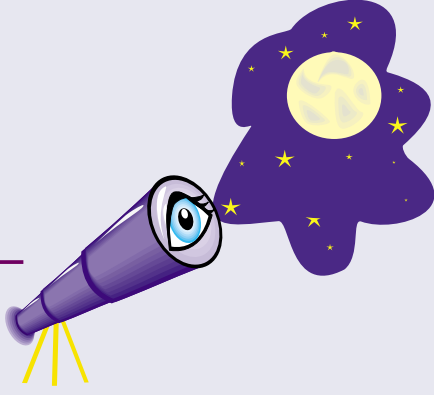




Gökyüzü

Alp Akoğlu

Messier Albümü - 9 (M27, M39, M56, M57, M71)

Mevsim artık yavaş yavaş sonbahara dönmeye başlasa da, eylül ayında akşamları Yaz Üçgeni neredeyse tam başucumuzda yer alıyor. Bu nedenle, Messier Albümü'nün bu bölümünde Yaz Üçgeni yakınlarında yer alan bazı gök cisimlerine değindik. Bunlardan ikisi, gezegenimsi bulutsuların en ünlüleri olan M27 ve M57. Ayrıca bir açık yıldız kümesi, iki küresel kümeyi ele aldık. Bu gök cisimlerinin tümü, Messier Albümü'ndeki öteki gök cisimleri gibi bir dürbün ya da küçük bir teleskopla gözlenebiliyor.

M27, Dambıl Bulutsusu

Gezegenimsi Bulutsu
Takımyıldızı: Tilikicik
Sağ Açıklık: 19°59,6'
Dik Açıklık: 22°43'
Uzaklık: 1.250 ışık yılı
Parlaklık: 7,4 kadir

1764'te Charles Messier'in keşfettiği bu bulutsu, keşfedilen ilk gezegenimsi bulutsudur. Herhangi bir gezegenimsi bulutsuya teleskopla baktığınızda, genellikle, pek parlak olmayan, bir gezegenin (Jüpiter, Satürn ya da Venüs) görünür büyüklüğünde bir disk görürsünüz. İşte gezegenimsi bulutsular bu nedenle bu adı almışlar.

Gezegenimsi bulutsular, Güneş benzeri ve daha küçük ölöl yıldızların artıklarıdır. Yakıtını tüketen yıldızlar, kırmızı dev aşamasından sonra, büyük oranda hidrojen-den oluşan dış katmanlarını uzaya savururlar. Bu, bir süpernova patlaması gibi, güçlü bir patlama değildir. Yıldızın dış katmanları yavaşça genişler. Yıldızdan geriye, bu bulutsunun merkezinde, bir beyaz cüce kalır.

M27, Kova'daki Sarmal Bulutsu'dan sonra, en parlak gezegenimsi bulutsudur. M27, gökyüzündeki en güzel gezegenimsi bulutsulardan biridir. Bulutsu, uygun gözlem koşullarında, ortalama (10x50) bir dürbünle silik ve dağınık bir yıldız gibi gözlenebilir. Bunun dışında, küçük teleskoplar bulutsuyu gözlemek için yeterli olur. Daha yüksek büyütmelerde, bulutsu bir kum saatine benzer. Bulutsu, gökyüzünde pek parlak yıldızların bulunmadığı bir bölgede olsa da, Tilikicik ve Ok Takımyıldızlarını bulduktan sonra gökyüzünde kolayca bulunabilir.



M39

Açık Yıldız Kümesi
Takımyıldızı: Kuğu
Sağ Açıklık: 21°32,2'
Dik Açıklık: 48°26'
Uzaklık: 825 ışık yılı
Parlaklık: 4,6 kadir

Açık yıldız kümelerinin en ünlülerinden biri olan M39, gökyüzünde oldukça geniş bir yer kaplamasına karşılık, aynı zamanda oldukça seyrek bir yapıya sahiptir. Çapı, Ay'ın görünür çapından bile daha büyük olan bu bulutsuyu gözlemenin en iyi yolu, ona düşük büyütmeli bir gözlem aracıyla bakmak. Bunun için bir dürbün oldukça uygun.

Bir dürbünle bakıldığında, üçgeni andıran dizilişleriyle, yaklaşık iki düzine kadar yıldız görülebilir. Temiz gecelerde çıplak gözle rahatlıkla gözlenebilen kümeyi, Kuğu'nun en parlak yıldızı olan Deneb'den yararlanarak bulabilirsiniz. M39, Deneb'in yaklaşık 10° kuzeydoğusunda yer alıyor.



M56

Küresel Yıldız Kümesi

Takımyıldızı: Lir

Sağ Açıklık: 19°16'

Dik Açıklık: 30°11'

Uzaklık: 32.900

ışık yılı

Parlaklık:

8,3 kadir

Messier Albümü'ndeki küresel kümeler arasında pek de parlak olmayan bu küme, Beta (β) Kuğu ve Gama (γ) Lir yıldızlarının tam arasında yer alıyor. Yıldız sayısı bakımından oldukça zengin bir küme olmasına karşın, uzaklığı nedeniyle, küçük bir teleskopla kümenin yıldızlarını ayırt etmek olanaklı değil. Küme, çok belirgin olmasa da küçük bir teleskopla ya da dürbünle kolaylıkla seçilebiliyor.

M57, Yüzük Bulutsusu

Gezegenimsi Bulutsu

Takımyıldızı: Lir

Sağ Açıklık: 18°53,6'

Dik Açıklık: 33°02'

Uzaklık: 2.300 ışık yılı

Parlaklık: 8,8 kadir

Gökyüzünün en ilgi çekici ve buna bağlı olarak en çok gözlenen gökcisimlerinden biri hiç kuşkusuz Yüzük Bulutsusu'dur. Bunda, gökyüzünde bulunması kolay gökcisimlerinden biri olmasının da payı büyük.

Yüzük Bulutsusu, gökyüzündeki en parlak gezegenimsi bulutsulardan. M57, Beta (β) Lir'den Gama (γ) Lir yıldızına giderken, yolun üçte birinde yer alır. Bulutsuyu görmek için, dürbün yeterli. Ancak, dürbün-

le bulutsuyuyıldızdan ayırt etmek çok zor. Bulutsu, küçük bir teleskopla, yaklaşık 50x büyütmeyle rahatlıkla gözlenebilir. Bulutsunun halka yapısını görebilmek için biraz daha yüksek büyütme gerekebilir. Ancak, M 57'nin elips biçimli görüntüsü, küçük büyütmelerde de kolaylıkla fark edilir.

M71

Küresel Yıldız Kümesi

Takımyıldızı: Ok

Sağ Açıklık: 19s53,8'

Dik Açıklık: 18°47'

Uzaklık: 12.700 ışık yılı

Parlaklık: 8,2 kadir

Normal bir küresel kümeye göre epeyce

dağınık görüldüğü için, bu kümenin küresel küme mi, açık küme mi olduğu tartışma konusuydu. 1959'da yapılan gözlemlerin sonucu, kümenin daha çok küresel küme özelliklerine sahip olduğu anlaşıldı.

M71, çok küçük bir takımyıldız olan Ok'un tam ortasında yer aldığından gökyüzünde kolayca bulunabiliyor. Küme, biraz sönük olmakla birlikte, dürbün ve küçük teleskoplar için güzel bir hedef.

Gezegenler

Batı-güneybatı ufku üzerinde yer alan Venüs, her geçen hafta giderek alçalıyor. Buna karşın, teleskopla gezegeni izlemek için en iyi dönem geliyor. Çünkü gezegen bize yaklaştığı için giderek büyüyen ve incelen bir hilal olarak görülüyor.

Ayın başlarında, Satürn gece yarısına doğru, Jüpiter'se gece yarısından yaklaşık iki saat sonra doğu ufkundan yükselmeye başlıyor. Her iki gezegen de ayın ilerleyen günlerinde daha da erken doğacaklar.

Merkür, ayın hemen başında batı ufku üzerinde yer alıyor; ancak çok erken batıyor. İlerleyen günlerde, gezegen Güneş'in ışığında tamamen kaybolacak.

Mars, sabah gökyüzüne geçmesine karşın henüz gözlem için uygun konumda bulunmuyor.

Ay, 6 Eylül'de yeniay, 13 Eylül'de ilk dördün, 21 Eylül'de dolunay, 29 Eylül'de sondördün evrelerinden geçecek.

